

<http://www.ombudsman.gov.ua/ua/page/secretariat/docs/presentations/&page=3>.

7. Доповідь про людський розвиток 2016 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr_2016_report_russian_web.pdf.

8. Про політичні партії в Україні : Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2365-III [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>.

Шинкаренко Інна Олександрівна,
доцент кафедри філософії та політології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат психологічних наук, доцент

ПСИХОЛОГІЧНИЙ КОМПОНЕНТ ПОЛІТИЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Політична свідомість – відображення політичного життя суспільства в певних емпірично-психологічних, ідейно-теоретичних, світоглядних, національно-традиційних, індивідуально-особливих і масових формах. Відображенням політичної свідомості виступає політичне буття – все політичне життя суспільства, система політичних відносин і процесів.

Психологічна перебудова, необхідність підвищення ролі психологічного компонента в суспільно-політичному житті стали одним з центральних завдань сучасного етапу розвитку суспільства, держави, людини. Розв'язання його ґрунтується на знанні динамічної мотиваційно-вольової сфери свідомості та діяльності суб'єктів, їхніх соціально-психологічних зв'язків та відносин. Недооцінка психологічного компонента в політичному житті, тим більше заперечення його призводили не лише до низького рівня вивчення психологічного аспекту політичної свідомості мас, а й до великої помилки — ідеологізації політичної свідомості і форм політичної діяльності суб'єктів. Політико-психологічним регуляторам відводилася другорядна роль, що негативно позначилося на політичних інтересах та політичних діях людей, соціальних спільнот, організацій.

Психологічне відображення політичної дійсності у свідомості людини безпосередньо фіксується у вигляді оцінних суджень, переживань, вірувань, вольових установок. Саме вони дають уявлення щодо стану політичної свідомості суб'єкта, його ставлення до політичних процесів, влади, його мотивів, ціннісних орієнтацій та інших психологічних компонентів політичного життя.

Політична свідомість безпосередньо детермінована політичним буттям, але на неї, на її характер впливають соціально-економічні, історичні, національні та культурні особливості суспільства, а також глобальні, загальнолюдські проблеми.

Особливо важливим є завдання формування політичної свідомості молоді, яке, на наш погляд, можливе лише за умови здійснення загальногромадянського виховання, органічного поєднання політичного виховання із моральним, із принципом максимального використання можливостей самовиховання молоді. Адже саме молоді властива особлива критичність, загострене відчуття нового, прогресивного, передового. Саме з неї сьогодні формується нова еліта української нації, яка покликана вивести нашу країну на передові позиції сучасної цивілізації.

Заохочення людини до політики має стадіальний характер, певні етапи розвитку. Воно починається вже у віці 3–4 років, коли через сім'ю, засоби масової інформації, найближче оточення дитина набуває перших знань про політику. На етапі первісної соціалізації діти одержують різні уявлення про правильну або неправильну поведінку, вчинки. Під впливом настроїв і поглядів, що панують у сім'ї, часто «закладаються» політичні норми й цінності на все життя. Тому широкомасштабні перетворення соціальних і політичних відносин у суспільстві потребують певних змін і в моделі сімейних відносин.

Політичне виховання і навчання дітей значною мірою відбувається в школі, період перебування в якій становить вторинну політичну соціалізацію. За цей час вивчаються основні, загальновизнані в суспільстві цінності й погляди, набувається початковий досвід соціальної практики, особливо через участь у діяльності молодіжних організацій.

Наступний етап політичної соціалізації доцільно пов'язувати з періодом життя від 16–18 до 40 років. У 16-річному віці люди одержують паспорт, а з 18 — юридичне право на участь у політичній діяльності. Водночас вони одержують ґрунтовні знання в суспільній сфері завдяки навчанню й роботі. Політична соціалізація триває і з досягненням людьми зрілого віку (40–60 років). На їхню політичну поведінку значною мірою впливають життєвий досвід, наявність дорослих дітей, сталість поглядів. Проте і в цей період люди вдосконалюються в політиці, вони краще й глибше оцінюють суспільно-політичні події, завдяки чому можуть вносити корективи у свої політичні погляди й поведінку. Під політичною соціалізацією слід розуміти процес входження людини у політику.

Так, відомий політолог О. Шестопал визначає політичну соціалізацію як сукупність процесів становлення політичної свідомості і поведінки особи, прийняття й виконання певних політичних ролей, прояв політичної активності. За А. Крюковою, політична соціалізація – це процес, за допомогою якого людина залучається до певних політичних цінностей, включає їх у свій внутрішній світ, формує свою політичну свідомість, культуру, об'єктивно і суб'єктивно готується до політичної діяльності.

Процес політичної соціалізації має вирішити три основні завдання:

- 1) прищеплення новим членам суспільства основних елементів політичної культури і свідомості;
- 2) створення сприятливих умов для накопичення членами суспільства

політичного досвіду, що його потребує політична діяльність і творчість усіх бажаючих;

3) якісного перетворення відповідних елементів політичної культури – необхідної умови суспільних змін.

Для усвідомлення основи політичної соціалізації слід звернути увагу на такі моменти:

1. Процес політичної соціалізації триває безперервно впродовж усього життя індивіда. З накопиченням соціально-політичного досвіду відбувається постійне видозмінювання або закріплення відповідних позицій у діяльності людини.

2. Політична соціалізація може набувати форми відвертої або прихованої передачі досвіду. Вона відверта, якщо містить безпосереднє передавання інформації, почуттів або цінностей. Приклад – вивчення суспільних дисциплін. Прихована політична соціалізація — це передавання неполітичних настанов, які впливають на стосунки, на винесення політичних рішень, на поведінку.

Процес політичної соціалізації має історичний характер, що визначається специфікою цивілізаційного розвитку, розміщенням соціальних і політичних сил, особливостями політичної системи, а також своєрідністю сприймання всіх цих чинників кожним індивідом. Рівночасно слід звернути увагу на те, що політична соціалізація, скерована державними органами і партіями, має певну класову, політичну, моральну, естетичну та етичну спрямованість, покликана формувати «політичну людину» з певними громадянськими якостями.

Функції політичної соціалізації: інформаційна, ціннісно-орієнтована, установчо-нормативна, діяльнісна.

Процес політичної соціалізації не можна уявити без інформації, без передавання знань про владу й політику, політичній устрій держави, форми і способи участі в управлінні суспільством, у вирішенні політичних питань, без знань і певного досвіду індивіда про його політичне виправдану поведінку через участь у виборах, референдумах, суспільних акціях, політичних партіях, громадських організаціях та ін. Не менш важливою є й ціннісно-орієнтована функція. У процесі її реалізації людина залучається до системи історично сформованих у даному суспільстві політичних відносин, цінностей та орієнтацій, у неї виробляються певний апарат політичного мислення, власна система ціннісних орієнтацій. Установчо-нормативна функція охоплює процес, спрямований на вироблення в особи певних настанов на сприйняття і споживання політичної інформації, ставлення до політичних подій і явищ, до дій інших осіб у сфері політики, вибір свого стилю і скерованості поведінки в політичних відносинах. Головна функція політичної соціалізації – сформувавши самостійного та відповідального суб'єкта політики. Політична соціалізація покликана допомогти людині усвідомити політичний лад, своє місце і роль у суспільстві, права й обов'язки, навчити орієнтуватися у складній соціально-політичній обстановці й зробити усвідомлений вибір, представляти і захищати свої інтереси та права інших людей. До основних чинників, що здійсню-

ють вплив на результати політичної соціалізації, відносять: характер і тип державного ладу, політичний режим, політичні інститути, партії, організації, рухи, а також неполітичні фактори: сім'ю, формальні й неформальні групи, навчальні заклади, виробничі колективи, культуру, засоби масової інформації, національні традиції. Їх називають агентами політичної соціалізації.

Визнаючи важливий вплив, що його прямо чи опосередковано справляє соціальне середовище на процес залучення людини до політики, не можна забувати про роль, яку в цьому процесі відіграє людська індивідуальність, зокрема такі її якості, як упевненість у собі, почуття особистої компетентності, віра у власні сили.

Підвищенню ролі особи в політиці служить лише певна система соціалізації, яка здатна: створювати можливості для того, щоб індивід посів належне місце у сфері політики з урахуванням притаманних йому здібностей і схильностей; гарантувати основні права і свободи особи; максимізувати шанси і використати інноваційний потенціал тих людей, які є найбільш здібними й водночас свідомо орієнтованими на служіння суспільству; забезпечити якість публічної інформації про суспільні проблеми, передумови та обставини політичних рішень, що ухвалюються, а також про соціальні наслідки здійснюваних дій. Результатом високої якості публічної інформації є ефективний вплив суспільної думки на рішення й дії, що здійснюються владою. Високий рівень політичної соціалізації індивідів є передумовою високого рівня розвитку суспільних відносин та їхньої стабільності.

Бібліографічні посилання:

1. Деркач А.А. Політична психологія. – М., 2001.
2. Український соціум. Монографія НІСД / Власюк О.С., Крисаченко В.С., Степико М.Т., Микитенко В.В. та ін. / Зв ред. Крисаченка В.С. – К. : Знання України, 2005. – 792 с.
3. «Громадянське суспільство в Україні за доби глобалізації: ціннісно-нормативне та інституційне забезпечення його розбудови». – К., 2007. – 318 с.

Вашенко Андрій Михайлович,
аспірант юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

**ЗБАЛАНСОВАНІСТЬ ПРАВОТВОРЧИХ ПОВНОВАЖЕНЬ
ОРГАНІВ І ПОСАДОВИХ ОСІБ ДЕРЖАВИ ТА МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ
ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ**

Наукове вивчення теоретико-правових аспектів збалансованості правотворчої діяльності органів і посадових осіб держави та місцевого самоврядування потребує встановлення особливостей такого співвідношення крізь призму взаємозв'язку правотворчих повноважень вказаних суб'єктів. Доціль-